

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Satirer, 1720-42

Citation: Falster, Christian: "Satirer, 1720-42", i Falster, Christian: *Satirer, 1720-42*, udg. af Aage Schiøttz-Christensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1982, s. 51. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-falster05-shoot-idm140600520278128.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Satirer, 1720-42

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

16.

Da Chr. Bruun udgav sine *Falsteriana* i 1869, havde det indsamlede materiale givet ham grund til usikkerhed m.h.t. Falsters ret til nag (s. 8) og til sidst til velgrundet tvivl (s. 161-62).

Efter Kornerups senere og omfattende undersøgelser findes der i de officielle akter »ikke Antydning af Støtte for Falsters Antagelse«. Men da hjemmelsmanden for den - Hans Hansen - synes pålidelig, tør Kornerup ikke skyde den af ham meddelte efterretning 52 til side, så idet han tager hensyn til det ene som det andet, kommer han til det resultat, at satiren »Om falske Venner« i hvert fald indeholder en afspejling af Falsters subjektive opfattelse af hændelsesforløbet i 1723.²²

Det er naturligvis så sandt, som det er sagt, men det klarer ikke dobbeltspørgsmålet om, hvordan Falster for det første kunne tro sig svigtet, når han ikke blev det, og for det andet takke og beundre den, som han antog for løftebryder.

Med hensyn til det faktiske forløb må det vistnok stå fast, at Falster ikke er blevet svigtet. Efter Kornerups eget materiale er det mer end sandsynligt, at sagsbehandlingen har været uangribelig i alle instanser, i sidste endog rosværdig ved sin skønsomhed og menneskelighed.

Kongens afslag i første omgang var velmotiveret: da den adskillelse af embederne, som var foretaget efter forslag af biskop Oksen, havde ført til skolens opblomstring, ville en genindførelse af sammenlægningen jo blive en forandring til det gamle, d.v.s. det værre.

At kongen derefter lod sig ombestemme, tjener ham til ære og viser, hvor anset og respekteret Falster i virkeligheden var.

Biskop Thuras indstilling til kongen anbefaler Falsters ansøgning om sammenlægning i stærke og varme ord, der virker aldeles ægte.²³ Den har de to gehejmeråder fulgt op med yderligere understregning af, at med en personlighed som Falsters ville en sammenlægning ikke indebære nogen risiko i hans 53 tid, samt af, at den var nødvendig, hvis han fortsat skulle holde skolen i flor.

Kongen er da kommet til at indse, at forudsætningen for skolens trivsel er Falsters trivsel, hvorefter han lader Oksens reform midlertidig falde, vender tilbage til Thuras indstilling og afgør sagen i overensstemmelse med den, d.v.s. efter Falsters ønske og ansøgning. Det er for øvrigt interessant at se, at hans henvisning til sit handicap som ikke-teolog har været et argument til hans fordel.²⁴

Den skændighed fra Thuras side, Falster antog, er ikke forekommet. Monarken har på intet tidspunkt overvejet et forslag til fremme af en biskoppelig nepotisme, da et sådant ikke har eksisteret andet sted end i Falsters opskræmte fantasi.

Men just i den opskræmthed ligger begyndelsen til en forklaring og et defensorat. Beslutningsprocessen gik jo hen over hovedet på ham: følgelig måtte han tro, hvad han troede - og gjorde det!

Som han forstod affæren, var den et sammenstød mellem hans idealitet og den virkelighed, som idealet burde besejre.

På latin kunne han forme en samfundskritik så uforbeholden og skarp som denne:²⁵

»Sådan er vor vanartede Tidsalders Natur, at vi yde Fyrsterne, Velynderne, de Mægtige en (med Skam at sige) fast guddommelig Hæder.«

Sagen om sammenlægningen ser han i lyset af denne kritiske idealisme.

Idet afgørelsen trækker ud, søger han efter en årsag til forhalingen, og da der efter tidens forhold ikke var 54 adgang til direkte rapport, aktindsigt o.lg., er han udelukkende henvist til private gisninger, og da han i kraft af dem mener at finde årsagen hos en af de velyndere (biskoppen), som vi med skam at sige yder en fast guddommelig hæder, omsætter han sin idealitet til handling.

Med rejsen til København går han til modstand, idet han for denne ene gangs skyld suspenderer sin loyalitet: da rejsen ifølge Hans Hansen blev foretaget »uden nogens vidende« (*omnibus inscientibus*), blev den foretaget uden tilladelse af biskoppen og var altså en embedsforseelse - men en embedsforseelse i ideens tjeneste, retfærdiggjort af resultatet.

Antager man en sammenhæng som denne, får man en naturlig forklaring af den ihærdighed, ja urokkelighed, hvormed Falster livet igennem holdt fast ved sin gale tolkning: han ville for ingen pris af med

den! Den var en af omstændighederne fremkaldt livsløgn, som han opretholdt gennem tykt og tyndt for sin selvagtelses skyld. At fastholde den historie og ved hyppigt gentagne lejligheder fortælle den i den fortrolige kreds (jvf. Hans Hansens: »... hvad jeg ofte selv har hørt Falster snakke om«) var jo en bestyrkelse i det egentlige: han havde kæmpet med Dragen og overvundet den, og det måtte han hviske i sivene!

Endvidere får man en lige så naturlig forklaring af, hvorledes han umiddelbart efter og altid senere kunne forholde sig ærbødigt beundrende over for den biskop, han troede sig svigtet af i et afgørende forhold.

Hjemkommen til Ribe kunne han ikke gå til ham og sige: »Det kunne du ikke være bekendt!«, lige så lidt som han kunne skaffe sin krænkelse luft ved noget af de gængse mimiske midler - afmåthed i sin hilsen, en vis stivnen i trækkene, kulde i blikket o.s.v.

Der indtræder da en velkendt psykologisk konvertering, idet den positive aktion tvinges til at gå under jorden, hvor den antager form af negativiteten i naget, der så resten af livet kommer til at fungere som afledning og sikkerhedsventil. Dets vedvarende eksistens er jo veldokumenteret, og da det er en frelsende illusion, opretholdes det, uden at ejermanden føler trang til korrektur og verificering. Ja, der er næppe heller noget i vejen for, at han kan fastholde illusionen og samtidig pragmatisk anse biskoppen for en udmærket mand - hvad han faktisk var.

En mere almindelig betragtning fører til samme resultat.

Som tidens vilkår var, kunne Falster ikke omsætte en protest i det indre til en protest i det ydre uden at løbe en risiko, der hurtigt kunne blive uoverskuelig (jvf. Jacob Worm), og når den ydre protest var udelukket, blev der ikke andet tilbage end dens diametrale modsætning. Den vælger Falster, og den, der nu vil bebrejde ham det, må indse, at han selv dengang antagelig ville have valgt som han. Deri ligger forståelsen - og tilgivelsen.

Da Falster fik tilbudt et professorat, afslår han med en idealistisk begrundelse, der indeholdt kritik af Universitetet.²⁶ Men Holberg spiller med kortene, som han får dem: han overtager gerne professoratet i et fag, han foragter (metafysik), men klarer frisag med en grov akademisk spøg.²⁷ 56 Vort væsen er vor skæbne. Falster havde ikke i sin natur den Henrik-side, der tillod Holberg at akkomodere til det bestående med sig selv i behold.